शून्यमध्य पु० शून्यमाकाशो मध्ये यस्य । १नखे राजनि० ।

शून्यवादिन् पु० शून्यमभावमात्रं सर्वकारणतया वदति वद-णिनि । बौद्धभेदे बुद्धशब्दे ४५८१ पृ० दृश्यम् ।

शून्या स्त्री शून्यमस्त्यस्याः अच् । १नल्यां विश्वः । २महाकण्टकिन्याम् । (फणिमनसा) राजनि० । [ईदित् शूर्णः

शूर हिंसे स्तम्भे च दि०आ०सक०सेट् । शूर्यते अशूरिष्ट ।

शूर विक्रमे भ्वा० चु० उभ० सक० सेट् । शूरयति ते अशूशूरत् त ।

शूर पु० शूर-अच् । १वीरे विक्रमवति अमरः । २वसुदेवनामके यादवे मेदि० । ३सूर्ये त्रिका० ४अर्कवृक्षे ५सिंहे ६शूकरे पुंस्त्री० स्त्रियां ङीप् । ७चित्रकवृक्षे ८सालवृक्षे ९निकुञ्जे १०मसूरे च पु० राजनि० ।

शूरण पु० शूर-ल्यु । (ओल) १मूलभेदे अमरः "शूरणो टीपनो रूक्षः कषायः कण्डुलस्तु कटुः । विष्टम्भी विशदो रूक्ष्यः कफार्शःक्षयनो लघुः । विशेषादर्शसि पथ्यः प्लीहगुल्मविनाशनः । सर्वेषां कन्दशाकानां शूरणः श्रेष्ठ उच्यते । दद्रूणां रक्तपित्तानां कुष्ठानां न हितो हि सः । सम्भानयोगसंप्राप्तः शूरणो गुणमत्तमः" भावप्र० । २शोणाकवृक्षे च शब्दमाला । [च ।

शूरसेन पु०शूरा सेना यस्य, यस्य वा । १देशभेदे २नृपभेदे

शूर्प माने चु०उभ० सक० सेट् । शूर्पयति ते अशूशूर्पत् त ।

शूर्प पु०शूर्प्यते धान्यादिकमनेन शूर्प-घञ् । (कुलो) धान्यादिस्फोटके १वंशमयपात्रे २द्रोणद्वयपरिमाणे च शब्दच० ।

शूर्पकर्ण पुंस्त्री० शूर्प इव कर्णौ यस्य । १गजे त्रिका० । स्त्रियां ङीप् । २शूर्पश्रुतिरप्यत्र हारा० ।

शूर्पणखा(खी) स्त्री शूर्प इव नखा अस्याः अत्वम् वा ङीप् । रावणभगिन्यां शब्दमा० । [शब्दच० ।

शूर्पपर्णी स्त्री शूर्प इव पर्णान्यस्याः ङीप् । शिम्बीभेदे

शूर्पवात पु० ६त० । शूर्पजवायौ फुल्लफाले त्रिका० ।

शू(सू)र्म पु०शवु ऊर्मिरस्त्यस्याः अच् वा णत्वोऽस्य शः । कौक्षपतिमायाम् अमरः । [कौक्षादिप्रतिमायां शब्दच० ।

शू(सू)र्मि(र्मी) स्त्री शवु ऊर्मिः यस्याः वा अत्वम् वा ङीप् ।

शूल रुजायां भ्वा०पर० अक० सेट् । शूलति अशूलीत् ।

शूल पु०न० शूल-क । १रोगभेदे २त्रिशूले च अमरः । ३शस्त्रायां ४अङ्कुशे ५सुतीक्ष्णे अयःफाले धरणिः । ६चित्रके भेदि० । ७सूतिभेदे विष्कम्भादिषु दनवके योगे च पु० । ८विक्रान्तेऽपि "अहृशूला जनपदाः शिवशूलाश्चतुष्पथाः । वैशशूलाः स्त्रियो राजन् । भविष्यन्ति युगक्षये" भा०व० १८८ अ० । अहृशब्दे ९५४ पृ० दृश्यम् । शूलरोगभेदे निदानादिकं भावप्र० उक्तं यथा

"अथ शूलाधिकारः । तत्र शूलस्य सन्निपातं निदानमाह "दोषैः पृथक्समस्तामहन्द्वैः शूलोऽष्टधा भवेत् । सर्वेष्वेतेषु शूलेषु प्रायेण पवनः प्रभुः(कर्त्ता)" । अथ वातिकस्य विप्रकृष्टं निदानं सम्प्राप्तिपूर्वकं लक्षणमाह "व्यायामवाताद्रतिमैथुनाच्च प्रजागराच्छीतजलातिपानात् । कषायतिक्तातिविरूक्षभोजनाद्रूक्षाध्यशनाभिघातात् । कषायतिक्तातिविरूक्षभोजनाच्छूककोद्रवाद्यैः । विट्क्षुक्रमूत्रानिलसङ्गिरोधाच्छोकोपवासादतिरूक्षभावात् । वायुः प्रदुष्टो जनयेति शूलं कुक्षौ पृष्ठपार्श्वे त्रिकवस्तिदेशे । जीर्णे प्रदोषे च घनागमे च शीते च कोपं समुपैति गाढम् । सङ्कर्षणं कोपशमप्रकोपौ विण्मूत्रसंसङ्गमनोद्भेदैः । संस्वेदनाभ्यञ्जनमर्दनाद्यैः स्निग्धोष्णभोज्यैश्च शमं प्रयाति" । व्यायामो मल्लयुद्धादिः यानं तुरगरथादि मैथुनं स्त्रीसेवा प्रजागरो रात्रौ, एषामतियोगात् शीतजलप्रभूतपानात् कषायस्त्रिपुटः आढकः तुवरी कोरदूषः कोद्रवः । अतिरूक्षद्रव्यसेवा, अध्यशनं भुक्तस्योपरि भोजनम् अभिघातो लोष्टादिभिः, कषायतिक्तरसस्य सेवा विरूक्षद्रव्यम् विरूक्षमङ्कुरितमन्नम् कषायतिक्तादि तच्छमन्नं भक्ष्यम् । यन्नूरकं शुष्कमांसम् । तस्य शूलस्य देशमाह हृदादिषु तत्र हृच्छूलस्य पृथगपि लक्षणं पठन्ति "कफपित्तावरुद्धस्तु मारुतो रसवर्द्धितः । हृदिस्थः कुरुते शूलमुच्छ्वासस्यावरोधकम् । स हृच्छूल इति ख्यातो रसमारुतकोपजः" । अथ पार्श्वशूलस्यापि लक्षणमाह "कफं निष्टभ्य पवनः सूचीभिरिव निस्सुदन् । पार्श्वस्थः पार्श्वयोः शूलं कुर्यादाध्मानसंयुतम् । तेनोच्छ्वसिति यत्नेन नरोऽस्मिन् न काङ्क्षति । निद्राञ्च नाप्नुयादेव पार्श्वशूलः प्रकीर्त्तितः" । वस्तिशूलस्यापि लक्षणमाह "रोधात् कुपितो वायुर्वस्तिं संपीड्य तिष्ठति । वस्तेरधस्तनीषु ततः शूलोऽस्य जायते । विण्मूत्रवातसंरोधी वस्तिशूलः स उच्यते" । प्रकृतमनुसरति जीर्णे भुक्ते प्रदोषे रात्र्यागमे रात्रिभवशीतेन वातप्रकोपात् । घनागमे वर्षासु मेघोदये च तथैव । पैत्तिकमाह "क्षारातितीक्ष्णोष्णविदाहितैलनिष्पावपिण्याकतुषतैलयूषैः । कट्वम्लसौवीरसुराविकारैः क्रोधानलायासरविप्रतापैः । व्यास्यातियोगाद्रुधिरैर्मदग्नैः पित्तं प्रकुप्याथ करोति शूलम् । हृच्छूलोक्त